

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

4 - 6 Σεπτεμβρίου 2009 • Νυμφαίο Φλώρινας

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΓΛΩΣΣΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΓΛΩΣΣΙΚΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Η Διδασκαλία
της Ελληνικής Γλώσσας
(ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΝΥΜΦΑΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
4, 5 και 6 Σεπτεμβρίου 2009

ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος:

Τομπαΐδης Δημήτριος
Ομότιμος Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Μέλη:

Δαμανάκης Μιχάλης, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Ιορδανίδου Άννα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Πάτρας
Καλλογήρου Τζίνα, αν. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Καμαρούδης Σταύρος, επίκ. καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Καψάλης Γεώργιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων
Κουτσογιάννης Δημήτρης, επίκ. καθηγητής Φιλοσοφικής,
Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Ματσαγγούρας Ηλίας, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Μήτσος Ναπολέων, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
Μπερελής Πέτρος, σύμβουλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Νάκας Αθανάσιος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Αθήνας
Ντίνας Κώστας, αν. καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Παπαδογιαννάκης Νικόλαος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Σουλιώτης Μίμης, καθηγητής ΠΤΝ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τσιάκαλος Γιώργος, καθηγητής ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Χατζηπαναγιωτίδη Άννα, επίκ. καθηγήτρια ΠΤΔΕ, Πανεπιστήμιο Frederick Κύπρου
Χατζησαββίδης Σωφρόνης, καθηγητής ΤΕΑΠΗ, Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΟΡΓΑΝΩΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Πρόεδρος

Κώστας Δ. Ντίνας

Γραμματέας

Άννα Βακάλη

Ταμίας

Άννα Χατζηπαναγιωτίδη

Μέλη

Αναστασία Στάμου
Τριαντάφυλλος Κωτόπουλος

Γραμματεία

Έφη Γώτη
Ευδοξία Τραϊανού
Δημήτρης Χασανίδης
Ελένη Παπαϊωάννου
Στεφανία Τσακιροπούλου

Πλήρης βιβλιογραφική αναφορά άρθρου:

Ντίνας, Κ., Χατζηπαναγιωτίδη, Α., Βακάλη, Α., Κωτόπουλος, Τ. & Στάμου, Α. (επιμ.) 2010. Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου με διεθνή συμμετοχή "Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)", βλ. <http://linguistics.nured.uowm.gr/Nimfeo2009/praktika> ημερομηνία πρόσβασης ηη/μμ/εε

Κυριακή, 6 Σεπτεμβρίου 2009

- Ωρα **Αίθουσα 2**
 θεματική: **Δια-πολυπολιτισμική διάσταση στη γλώσσα**
 Προεδρείο: **Ν. Παπαδογιαννάκης - Α. Αλευριάδου**
- 9.00-9.30 *Αναγνωστικές δεξιότητες στη Δεύτερη/Ξένη Γλώσσα των μαθητών με Μαθησιακές Δυσκολίες: Μια κριτική σύνθεση*
Π. Παυλίτσα, Α. Αλευριάδου, Ε. Γρίβα
- 9.30-9.50 *Λειτουργική αναβάθμιση του κοινωνικού ρόλου των εκπαιδευτικών: συμβολή στην αποτελεσματική διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης) στις σύγχρονες πολυπολιτισμικές τάξεις*
Δ. Σιδηρόπουλος
- 9.50-10.10 *Απόψεις των φιλολόγων για την εκπαιδευτική πολιτική απέναντι στη διαχείριση της πολυπολιτισμικότητας: Το πρόγραμμα «Ένταξη παλινοστούτων και αλλοδαπών μαθητών στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση-Γυμνάσιο» από το Α.Π.Θ.*
Μ. Γαλαντόμου
- 10.10-10.30 *Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλινοστούτες, Πρόσφυγες και Ξένους: Ιδεολογικοί προσανατολισμοί και μηχανισμοί ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία*
Γ. Χατζηθεοχάρους, Ε. Γιοβάννη
- 10.30-11.00 *Διαπολιτισμική επάρκεια και ετοιμότητα εκπαιδευτικών στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης/ξένης γλώσσας σε Τ.Ε.Γ. του εξωτερικού*
Α. Διαλεκτόπουλος
- 11.00-11.30 **Διάλειμμα - καφές**
 Προεδρείο: **Α. Κυρίδης - Ε. Γρίβα**
- 11.30-11.50 *Γραπτή έκφραση παιδιών σχολικής ηλικίας στη μητρική και ξένη γλώσσα: η επίδραση του φύλου*
Κ. Σέμογλου, Ε. Γρίβα, Π. Παντελή, Μ. Βρυώνη
- 11.50-12.10 *Η επίδραση του παράγοντα «ηλικία» στην εκμάθηση της δεύτερης/ξένης γλώσσας: Η περίπτωση της νέας ελληνικής*
Θ. Ρουσουλιώτη
- 12.10-12.30 *Η επίδραση της μαθησιακής ομάδας στην ανάπτυξη του γραμματισμού παιδιών προσχολικής ηλικίας: Το παράδειγμα της παροιμίας*
Α. Κωστανούδη, Ειρ. Σιβροπούλου
- 12.30-12.50 *Πρακτικές ανάγνωσης με σκοπό την κατανόηση των κειμένων στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας στο Γυμνάσιο. Εναλλακτική προσέγγιση σύμφωνα με το μοντέλο των συγγενών πρακτικών του αναγνώστη (ή των τεσσάρων ρόλων του αναγνώστη)*
Ε. Βεκρής
- 12.50-13.10 *Μελέτη περίπτωσης νηπίου με νοητική καθυστέρηση – πρόγραμμα παρέμβασης στον προφορικό λόγο*
Ε. Κοηκίδου
- 13.10-13.30 *Οι ασκήσεις παραγωγής γραπτού λόγου στη Γ' Λυκείου και στις Πανελλήνιες εξετάσεις*
Α. Βακάλη, Κ. Ντίνας
- 13.30-14.15 **Ολομέλεια - Κλείσιμο συνεδρίου**
- 16.00 **Ξενάγηση στον Αρκτούρο**

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
**Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλινοστούντες, Πρόσφυγες και
Ξένους: Ιδεολογικοί προσανατολισμοί και μηχανισμοί ενσωμάτωσης
στην ελληνική κοινωνία**

Ελένη Γιοβάννη

Δρ. Ιστορίας της Εκπαίδευσης

Γιώτα Χατζηθεοχάρους

Δρ. Κοινωνικής Λαογραφίας

Abstract

“Modern Greek for Immigrants, Repatriates, Refugees and Foreigners” are books of four levels that concern the learning of the Greek language as a second foreign language. They include dialogues, arranged texts of every day life, exercises of Grammar and Syntax of modern Greek, exercises of application of various communicational situations, activities, sketches etc. as well as texts of Greek literary production. They are used by the Greek literature for life learning as school books for the teaching of modern Greek to foreigners that live or work in our country and aliens who desire to learn our language and acquire a certificate of learning modern Greek. These books constitute the basic ideological tool for the enrolment of these individuals in contemporary Greek society.

The research aims at the exploration of the purposes that defined the use of said books inasmuch as the arrangement and the selection of their material harmonizes with the frame work of specifications of the Institute of Continuous Education for Adults, that materializes the valid educational policy.

The methodology of the research is based on the principles of the genetic structuralism and the elaboration of the elements was done by the analysis of content technique.

The principal conclusions that resulted from the research are the following:

- The material of the books concerns the Greek social and economic practice
- The examples concern Christian holidays, customs, habits and habitudes of Greek society
- The literary texts cover the current Greek literacy production

The teaching of the aforementioned books aims consciously or unconsciously at the making of a new cultural identity for those individuals so they will be incorporated in modern Greek reality.

1. Εισαγωγικά

Τα διδακτικά βιβλία των Νέων Ελληνικών για Παλινοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους, καθώς και το συνοδευτικό υλικό τους, έχουν ιδιαίτερη σημασία για τη

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

διδασκαλία της ελληνικής γλώσσας, γιατί είναι το απαραίτητο μέσο για το μαθητή¹ και το εργαλείο του διδάσκοντα, εφόσον υποβάλλουν την παιδαγωγική μέθοδο. Η αποτελεσματικότητά τους εξαρτάται από τη σαφήνεια με την οποία είναι διατυπωμένα, ενώ η περιορισμένη έκτασή τους, σχηματική και οργανωμένη, επιβάλλει συγκεκριμένες επιλογές και ιεραρχία της γνώσης². Αποτελούν, κατά τον Ζακ Λε Γκοφ, ένα από τα καλύτερα παρατηρητήρια για να μελετήσει κανείς τη νοοτροπία και την κυρίαρχη ιδεολογία της κάθε εποχής³.

Στην κοινωνία μιας χώρας, η κοινή γλώσσα, οι κώδικες αξιών, η λογοτεχνία, η οικονομία, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις, η ιστορική παράδοση, ο σύγχρονος τρόπος ζωής, τα σύμβολα, τα βιώματα και οι γιορτές αποτελούν βασικά κριτήρια της Ιδεολογίας της και συντελούν στην ενσωμάτωση των κατοίκων της στο κοινωνικό σύνολο, και στη δημιουργία εθνικής ταυτότητας⁴

Τα τελευταία χρόνια η Ελλάδα αντιμετωπίζει το πρόβλημα μιας ανεξέλεγκτης εισροής οικονομικών, κυρίως, μεταναστών, τους οποίους οφείλει να εντάξει με ποικίλους μηχανισμούς στον κοινωνικό ιστό. Ένας βασικός μηχανισμός είναι η εκπαίδευση. Το ΥΠΕΠΘ με διάφορα προγράμματα που αφορούν μαθητές και ενήλικες, επιχειρεί να καλύψει ποικίλα κενά, γλωσσικά και άλλα.

4 - Σχολικό βιβλίο Γλωσσικής Διδασκαλίας 2009

Στο πλαίσιο ενός τέτοιου εκπαιδευτικού Προγράμματος για την Εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας ως δεύτερης σε εργαζόμενους μετανάστες που πραγματοποιεί η Γενική Γραμματεία Διά Βίου Μάθησης μέσω του ΙΔΕΚΕ, από το 2004 και εξής, διδάσκονται τα υπό μελέτη βιβλία, τα οποία εγκρίθηκαν από την επιστημονική ομάδα που κανονικά ελέγχει και παρακολουθεί το πρόγραμμα. Αρχικά, υπήρχε η πρόθεση να γραφούν βιβλία που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της ομάδας στόχου, αλλά, επειδή αυτό δεν κατέστη εφικτό, το ΙΔΕΚΕ χρησιμοποίησε βιβλία από την ελεύθερη αγορά.

¹ Τα βιβλία προϋποθέτουν οικονομικό κόστος: η σύλληψή τους, η κατασκευή τους, η διανομή τους απαιτούν πόρους και η αγορά του βιβλίου –αγορά υποχρεωτική που επιβαρύνει τους αγοραστές– δεν σταματά να αυξάνεται. Σύμβολο, λοιπόν, του σχολικού θεσμού, το διδακτικό βιβλίο επικεντρώνει ενδιαφέροντα παιδαγωγικά, πολιτικά, πνευματικά και οικονομικά. Βλ. Α. Choppin, *Le pouvoir et les livres scolaires au XIX siècle. Les commissions d' examen des livres élémentaires et classiques 1807-1875*, (Thèse de 3ème cycle, Université Paris I), Paris 1989, p. 3-4.

² Ε. Γιοβάννη-Σιαφαρή, *Εκπαιδευτική πολιτική και Αρχαία Ελληνικά κατά την περίοδο της Συνταγματικής Μοναρχίας (1844-1862)*, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Αθήνα 2002, σ. 180.

³ P. Le Goff-Nora, *Faire de l' Histoire II Nouvelles approches*, vol. 1-3, Gallimard, Paris 1974, p. 256.

⁴ Ε. Γιοβάννη-Σιαφαρή..., σ. 46-47 και 180.

Γι' αυτούς τους λόγους, κρίθηκε σκόπιμο στο πλαίσιο της παρούσας έρευνας, να μελετηθούν τα παραπάνω διδακτικά βιβλία, με στόχο να αποτυπωθεί η εκπαιδευτική πολιτική που ακολουθήθηκε και να καταγραφεί η κοινωνική πραγματικότητα ενός θέματος που απασχολεί την πολιτεία και τους πολίτες. Όπως δηλώνουν οι συγγραφείς τους⁵, πρόκειται για βιβλία που απευθύνονται σε ψευδοαρχαίους που επιθυμούν να αποκτήσουν πιστοποίηση ελληνομάθειας. Τα θέματά τους περιλαμβάνουν ποικίλες επίκαιρες επικοινωνιακές καταστάσεις της ελληνικής κοινωνικής πραγματικότητας, ενώ το βιβλίο του Γ' επιπέδου διαφοροποιείται, εφόσον περιλαμβάνει αυθεντικά κείμενα από τον Τύπο, τη Λογοτεχνία και όχι μόνον.

2. Ιστορική και κοινωνική πραγματικότητα

Για ένα περίπου αιώνα η Ελλάδα έστελνε μετανάστες σε χώρες κοντινές ή μακρινές. Οι περισσότεροι εργάστηκαν εκεί πολλές φορές με άθλιες συνθήκες ή υποτιμητικές, ενώ ορισμένοι, οι λιγότεροι, προόδευσαν και διακρίθηκαν σε διάφορους τομείς. Οι γνώσεις μας γι' αυτούς είναι αποσπασματικές και στηρίζονται, κυρίως, σε προσωπικά βιώματα ή αφηγήσεις, εφόσον η επίσημη ιστορία τους δεν έχει καταγραφεί.

Εδώ, όμως, και περίπου δεκαέξι χρόνια παρατηρείται το αντίστροφο φαινόμενο με παρόμοια ή ανάλογα χαρακτηριστικά. Η Ελλάδα είναι πλέον χώρα υποδοχής μεταναστών, στους οποίους οφείλει μεγάλο μέρος από την ανάπτυξη της⁶. Από στοιχεία παλαιότερης έρευνας που διεξήγαγε η MRB και δημοσίευσε η εφημερίδα Καθημερινή⁷ προκύπτει ότι οι περισσότεροι από τους μισούς μετανάστες (ποσοστό 52%) είναι Αλβανοί και οι υπόλοιποι Ανατολικοευρωπαίοι και Βαλκάνιοι (ποσοστό 22%), Ασιάτες (ποσοστό 14%), Άραβες και Αφρικανοί (ποσοστό άνω του 12%).

Σε ποσοστό πάνω από 70% είναι νέοι στην ηλικία 25 έως 45 ετών, ενώ το 65% είναι άντρες και το 35% γυναίκες. Η αναλογία αυτή διατηρείται στους Αλβανούς, Ασιάτες, Άραβες και Αφρικανούς, ενώ ανατρέπεται στους Ανατολικοευρωπαίους και Βαλκάνιους. Όλοι αυτοί έρχονται στην Ελλάδα για να δουλέψουν, αλλά σιγά σιγά και

⁵ Ε. Δεμίρη-Προδρομίδου, Ρούλα Καμαριανού-Βασιλείου.

⁶ www.chiosnews.gr «Παράγοντας ανάπτυξης οι ξένοι μετανάστες στην Ελλάδα» εφ. Καθημερινή 31-08-2003.

⁷ Ο.π.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

παρά τις αντιξοότητες, που οφείλονται, κυρίως, στην έλλειψη σταθερής μεταναστευτικής πολιτικής των ελληνικών κυβερνήσεων και στον υφέρποντα ρατσισμό, ενσωματώνονται στην ελληνική κοινωνία. Ένα μεγάλο ποσοστό, ιδιαίτερα Αλβανών, δηλώνει ότι θέλει να εγκατασταθεί μόνιμα στην Ελλάδα.

Το ελληνικό κράτος διακρίνει τους νέους κατοίκους της χώρας μας στις εξής κατηγορίες:

Μετανάστες: Έχουν εγκαταλείψει τη χώρα τους για λόγους καθαρά οικονομικούς και εργάζονται σε όποια εργασία βρουν, χωρίς επιλογές, παρόλο που αρκετοί από αυτούς έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση. Αρκετά συχνά γίνονται αντικείμενο εκμετάλλευσης από τους εργοδότες τους, οι οποίοι τους αναθέτουν δουλειές που οι ίδιοι περιφρονούν. Αυτοί από την πλευρά τους φροντίζουν να μορφώσουν τα παιδιά τους με την ελπίδα να έχουν καλύτερη τύχη από τους ίδιους.

Παλινοστούντες: Είναι Έλληνες δεύτερης γενιάς από τη Ρωσία, τις Ανατολικές χώρες και Πόντιοι από τη Νότια Ρωσία και τη Γεωργία

Πρόσφυγες: Είναι θύματα πολέμου και διωκόμενοι από το καθεστώς της χώρας τους, και

Ξένοι: Οι περισσότεροι από αυτούς είναι υπάλληλοι σε πολυεθνικές εταιρίες, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ή διδάσκουν ως καθηγητές στα ξένα σχολεία. Αρκετοί είναι φιλέλληνες, με την ευρύτερη σημασία του όρου, και έχουν εγκατασταθεί στην Ελλάδα γιατί τους αρέσει το κλίμα, η θάλασσα, οι αρχαιότητες, ο τρόπος ζωής κτλ.

Οι περισσότεροι, κυρίως, Αλβανοί και Ασιάτες, σε αντίθεση με τους Ανατολικοευρωπαίους και τους Βαλκάνιους, ήρθαν πολύ δύσκολα στη χώρα μας. Όμως, στη συντριπτική πλειοψηφία τους (ποσοστό 92%) θεωρούν την επιλογή τους σωστή και το 1/3 απ' αυτούς θέλουν να μείνουν μόνιμα στην Ελλάδα. Σ' αυτό συμβάλλει η βελτιωμένη οικονομική τους κατάσταση □ οι περισσότεροι ζουν καλύτερα απ' ό,τι στη χώρα τους— και η γνώση της γλώσσας, που αποτελεί ένα από τα βασικά κριτήρια ενσωμάτωσης στη χώρα υποδοχής και την οποία κατέχουν καλύτερα όσοι μένουν πάνω από δέκα χρόνια εδώ. Όλοι, βέβαια, προσπαθούν να βελτιώνουν διαρκώς το βιοτικό τους επίπεδο, ενώ πολλοί είναι εκείνοι που ζουν με τη διαρκή αγωνία της απέλασης, γιατί δεν έχουν επίσημα νομιμοποιητικά έγγραφα του ελληνικού κράτους.

3. Σκοπός και μεθοδολογία της έρευνας

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΛΙΑ ΤΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Η παρούσα έρευνα και η μελέτη των βιβλίων του μαθήματος των Νέων Ελληνικών για Μετανάστες, Παλιννοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους, αποσκοπούν στη διερεύνηση των Ιδεολογικών προσανατολισμών, καθώς και των μηχανισμών ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία των νέων κατοίκων της χώρας μας, όπως αυτός ένδηλα ή άδηλα εμφανίζεται στα επιλεγμένα από τους συγγραφείς κείμενα διδασκαλίας, καθώς και στην επίδραση που αυτός ασκεί άμεσα ή έμμεσα στο σχηματισμό της νέας πολιτισμικής τους ταυτότητας.

Για την πληρέστερη μελέτη του υλικού εφαρμόσαμε τη θεωρία του γενετικού ή κατασκευαστικού δομισμού του Bourdieu⁸. Σύμφωνα με την παραπάνω θεωρία η κοινωνία αναλύεται ως δράση φορέων που ενεργούν σ' ένα συγκεκριμένο πλαίσιο δεδομένων κοινωνικών θέσεων. Συγκεκριμένα, ο Bourdieu σε θέματα που αφορούν στην εκπαίδευση γενικεύοντας τη θεωρία του Panofsky⁹ υποστηρίζει ότι ο θεσμός του σχολείου έχει ως αποστολή ..να παράγει άτομα προικισμένα με ένα σύστημα ασυνείδητων σχημάτων, που θα συγκροτεί την πολιτισμική τους ταυτότητα ή καλύτερα το έθος¹⁰.

4

Προκειμένου να προσεγγίσουμε τα προαναφερόμενα βιβλία, που διδάσκονται και κυκλοφορούν στο ελεύθερο εμπόριο τα τελευταία χρόνια και να διερευνήσουμε τη φιλοσοφία τους και το περιεχόμενό τους θα εφαρμόσουμε την Ανάλυση Περιεχομένου. Επιλέξαμε τη συγκεκριμένη τεχνική, γιατί τη θεωρήσαμε σημαντική για την έρευνα, εφόσον χρησιμεύει αφενός ως βάση για την εξαγωγή συμπερασμάτων και αφετέρου εξασφαλίζει την αντικειμενικότητα των στοιχείων με τη συστηματική καταγραφή τους¹¹.

Η Ανάλυση Περιεχομένου είναι μια ερευνητική τεχνική για αντικειμενική, συστηματική και ποσοτική περιγραφή ενός δηλωμένου περιεχομένου επικοινωνίας¹².

⁸ N. K. Κατριβέσης, *Κοινωνιολογική θεωρία, Σύγχρονα ρεύματα της κοινωνιολογικής σκέψης*, Gutenberg, 2004.

⁹ P. Bourdieu «Εισαγωγή» στο E. Panofsky, *Architecture gothique et pensée scolastique*, Minuit, 1967.

¹⁰ Bourdieu, *Choses dites*, Minuit, 1984, p. 24. Το έθος (habitus) δεν είναι μηχανιστικά αναπαραγωγικό όπως η συνήθεια (habitude), αλλά είναι παραγωγικό Βλ. Bourdieu, *Κοινωνιολογία της Παιδείας*, Καρδαμίτσα-Δελφίνι, Αθήνα 1995, σ. 78 κ.ε..

¹¹ Γιοβάννη-Σιαφαρή Ε., ό.π. σ. 28 και Χατζηθεοχάρους-Κουλουρίδου Π. *Ο θεσμός της προίκας στην Κύπρο κατά τον 20ό αιώνα Από την Αγροτική στην Αστική Κοινωνία*, (διδ. Διατρ.), Αθήνα 2004, σ. 29.

¹² O. R.Holsti, *Content Analysis for the social Sciences and Humani ties*, 1977, p. 3.

Παρόλο που η τεχνική αυτή δίνει την αίσθηση της απόλυτης ελευθερίας, απαιτεί αυστηρή πειθαρχία σε όλη την ερευνητική διαδικασία¹³.

Είναι μια εμπειρική τεχνική, που εξαρτάται από το είδος του λόγου στο οποίο εφαρμόζεται και από την επιδιωκόμενη ερμηνεία. Υπάρχουν μερικές βασικές αρχές, που προσαρμόζονται κάθε φορά ή σχεδόν κάθε φορά στον τομέα και τον επιζητούμενο σκοπό της κάθε έρευνας. Στόχος του αναλυτή, που εργάζεται πάνω σε ίχνη σαν τον αρχαιολόγο, είναι να ανακαλύψει μερικά πράγματα και να αναζητήσει όσο περισσότερες πληροφορίες μπορεί γι' αυτά¹⁴, προκειμένου να εξαχθούν έγκυρα συμπεράσματα¹⁵. Αυτά τα συμπεράσματα θα αφορούν είτε στον αποστολέα, είτε στο ίδιο το μήνυμα είτε στον παραλήπτη του μηνύματος¹⁶.

Η επιλογή της τεχνικής που θα ακολουθηθεί υποβάλλεται από τα δεδομένα της έρευνας, εφόσον πρόκειται για γραπτά κείμενα επικοινωνιακής μορφής. Με την εφαρμογή της επιδιώκεται να διερευνηθούν, στην προκειμένη περίπτωση, οι ιδεολογικές κατευθύνσεις και οι τεχνικές ενσωμάτωσης των ξένων στην ελληνική κοινωνία, όπως προκύπτουν από τα κείμενα που περιλαμβάνονται στα διδακτικά βιβλία που εξετάζουμε.

Στο σημείο αυτό κρίνουμε σκόπιμο να διευκρινίσουμε τα εξής: Χωρίσαμε για λόγους μεθοδολογικούς την κάθε διδακτική ενότητα σε δύο μέρη, στα κείμενα και στις ασκήσεις, και μελετήσαμε συνολικά τα μορφοσυντακτικά φαινόμενα του κάθε επιπέδου. Δεν ασχοληθήκαμε με τις απαντήσεις των ασκήσεων, γιατί δεν προσθέτουν κάτι νέο.

Καταγράψαμε μία φορά ανά κείμενο τις έννοιες που συναντήσαμε, σε όλες τις μορφές (ως ουσιαστικά, επίθετα, ρηματικές εκφράσεις κτλ.) χωρίς να λάβουμε υπόψη μας την όποια συχνότητα, με την οποία αυτές απαντούν. Καταμετρήσαμε αυτή τη συχνότητα και προσπαθήσαμε να αναλύσουμε την ειδοποιό διαφορά που αυτές οι έννοιες παρουσιάζουν στο κειμενικό τους περιβάλλον

¹³ R. Mucchelli, *L'Analyse de contenu des documents et de communications Application pratique*, Entreprise moderne d'edition, Paris 1979³, p. 115.

¹⁴ L. Bardin, *L'analyse de contenu*, PUF, Paris, 1977, p. 38-40.

¹⁵ R. Weber, *Basic content analysis*, Sage, London, 1990, p. 9.

¹⁶ Ν. Κυριαζή, *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Ελληνικές Επιστημονικές Εκδόσεις, Αθήνα. 1998, σ. 283.

4. Η δομή των βιβλίων

Ο γενικός τίτλος των βιβλίων που διδάσκονται Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλιννοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους είναι πολύ ευρύς, απευθύνεται σε πολλές κατηγορίες μαθητών, με αποτέλεσμα να μένει ακαθόριστος, ασαφής και να περιέχει αρκετές φορές ανεξέλεγκτα ή αδιάφορα θέματα.

Τα βιβλία αυτά χωρισμένα σε τρεις τόμους, όσα και τα επίπεδα ελληνομάθειας, διδάσκονται σε όλες τις παραπάνω κατηγορίες ξένων. Το καθένα απ' αυτά είναι χωρισμένο σε μεγάλες ενότητες, σχηματικές (περιλαμβάνουν το Α' και Β' επίπεδο κατασκευασμένους διαλόγους καθημερινής χρήσης με καθορισμένη θεματική, ενώ το Γ' αυθεντικά κείμενα και λεξιλόγιο κατά ενότητα), πολλές φορές επιφανειακές, ασαφείς και αμφιβόλου χρησιμότητας, ενώ η κάθε ενότητα ακολουθείται από ασκήσεις προετοιμασίας των διδασκομένων για τις εξετάσεις πιστοποίησης (βλ. πίν. Ι).

Πίνακας 1: Περιεχόμενα των Α' Β' και Γ' επιπέδου. Μέρος Α'

Ενότητες	Περιεχόμενα Α' επιπέδου	Περιεχόμενα Β' επιπέδου	Περιεχόμενα Γ' επιπέδου
1η ενότητα	Συστάσεις-Χαιρετισμοί-Γνωριμίες	Καθημερινή ζωή	Πλανήτη Γη-Κόσμος
2η ενότητα	Χρόνος-Ιδιωτική ζωή-Σπίτι-Οικογένεια	Ελεύθερος χρόνος	Παιδιά-Παιδεία-Επαγγελματικός Προσανατολισμός-Εργασία
3η ενότητα	Προσκλήσεις-Ευχές-Προπόσεις	Γιορτές/Εθίμα	Επικαιρότητα
4η ενότητα	Αγορά	Μετακίνηση-Ταξίδια	Μάστιγες της σύγχρονης κοινωνίας
5η ενότητα	Φαγητό	Υγεία/Περίθαλψη	Ευ ζην
6η ενότητα	Υπηρεσίες	Διατροφή	Πλανήτη Γη: Βιόσφαιρα, Γεωλογικά φαινόμενα
7η ενότητα	Τουρισμός-Ταξίδια-Εκδρομές	Καταναλωτικά αγαθά	Ρύπανση-Οικολογία
8η ενότητα	Διασκέδαση	Εργασία-Επαγγέλματα	Επιστήμη, Βιοτεχνολογία, Διάστημα
9η ενότητα	Εκπαίδευση-Αθλητισμός	Αθλητισμός	Από τον Όμηρο στη νεοελληνική λογοτεχνία
10η ενότητα	Μικρές Αγγελίες	Τεχνολογία	Δημόσιος βίος-Πολίτευμα, Εκλογές, Δικαιοσύνη
1η -10η ενότητα	Παιχνίδια	Ασκήσεις	Ασκήσεις

Όπως προκύπτει από τη μελέτη του πίνακα 1, το υλικό στα Επίπεδα Α' και Β' είναι σύμφωνο με τις αρχές της επικοινωνιακής μεθόδου, αλλά ως προς το περιεχόμενο δεν αντιμετωπίζει ιεραρχικά τις άμεσες ανάγκες του νέου μετανάστη. Για παράδειγμα,

η ενότητα 3 του Α΄ επιπέδου που αφορά σε Προσκλήσεις, Ευχές και Προπόσεις προηγείται άλλων ενοτήτων καίριας σημασίας, όπως το Φαγητό, οι Μικρές Αγγελίες και οι Υπηρεσίες πάσης φύσεως. Στο Β΄ επίπεδο αντίστοιχα οι Γιορτές και τα Έθιμα θεωρούνται πιο ζωτικής σημασίας από την Υγεία και την Περίθαλψη. Τέλος, το βιβλίο του Γ΄ επιπέδου θίγει θέματα ποικίλου ενδιαφέροντος, δύσκολα πολλές φορές στην προσέγγισή τους, όπως η Βιόσφαιρα και η Βιοτεχνολογία.

Πίνακας 2: Μέρος Β΄ Μορφολογία-Σύνταξη Α΄ Β΄ και Γ΄ επιπέδου

Περιεχόμενα Α΄ επιπέδου	Περιεχόμενα Β΄ επιπέδου	Περιεχόμενα Γ΄ επιπέδου
		Επανάληψη Α΄ και Β΄ επιπέδου
Άρθρα	Άρθρα-Ουσιαστικά-Ασκήσεις-Υποκοριστικά-Ασκήσεις	Άρθρα
Ουσιαστικά-Ασκήσεις	Επίθετα-Ασκήσεις	Ουσιαστικά
Επίθετα-Ασκήσεις	Παραθετικά επιθέτων-Ασκήσεις	Επίθετα
Παραθετικά επιθέτων-Ασκήσεις	Αντωνυμίες (Δεικτικές-Ασκήση, Αναφορικές- Ασκήση, Αόριστες- Ασκήση, Οριστικές-Ασκήση)	Παραθετικά επιθέτων
Ενεστώτας-Ασκήσεις	Παρατατικός Ενεργητικής φωνής, Παρατατικός μεσοπαθητικής φωνής-Ασκήσεις	Αντωνυμίες
Αόριστος-Ασκήσεις	Μέλλοντας συνεχής Ενεργητικής φωνής-Ασκήσεις	Ρήματα
Μέλλοντας απλός-Ασκήσεις	Υποτακτική συνεχής Ενεργητικής φωνής-Ασκήσεις	Επιρρήματα
Υποτακτική απλή-Ασκήσεις	Προστακτική συνεχής Ενεργητικής φωνής-Ασκήσεις	Αριθμητικά
Προστακτική απλή-Ασκήσεις	Παρακείμενος Ενεργητικής φωνής-Ασκήσεις	Προθέσεις
Αριθμητικά-Ασκήσεις	Υπερσυντέλικος Ενεργητικής φωνής-Ασκήσεις	Σύνδεσμοι
Αντωνυμίες-Ασκήσεις	Συντελεσμένος μέλλοντας Ενεργητικής φωνής-Ασκήσεις	Σχηματισμός λέξεων
Επιρρήματα-Ασκήσεις	Ενεστώτας Μεσοπαθητικής φωνής α΄ και β΄ συζυγίας-Ασκήσεις	Φωνητική
Σύνδεσμοι-Ασκήση	Απρόσωπες εκφράσεις/Απρόσωπα ρήματα-Ασκήσεις	Επαναληπτικές ασκήσεις Α΄ και Β΄ επιπέδου
		Γ΄ Επίπεδο
Επιφωνήματα-Άσκηση	Διάθεση του ρήματος Μετατροπή ενεργητικής φωνής σε παθητική και παθητικής σε ενεργητική-Ασκήσεις	Ουσιαστικά-Άσκηση
Καταφατικές-Ερωτηματικές-Αρνητικές-Ασκήσεις	Προθέσεις-Ασκήση	Επίθετα-Άσκηση
Υποθετικές προτάσεις	Επιρρήματα-Ασκήσεις	Παραθετικά επιθέτων-Ασκήσεις
Αιτιολογικές προτάσεις-Ασκήσεις	Σύνδεσμοι-Ασκήση	Αντωνυμίες-Άσκηση

Τελικές προτάσεις-Ασκήσεις	Αριθμητικά-Άσκηση	Ρήματα-Ασκήσεις
Πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις-Ασκήσεις	Σχηματισμός λέξεων-Άσκηση	Επιρρήματα-Ασκήσεις
Λύσεις ασκήσεων των 10 ενοτήτων Κείμενα κατανόησης προφορικού λόγου των 10 ενοτήτων	Φωνητική-Άσκηση	Προθέσεις-Άσκηση
Λύσεις ασκήσεων μορφολογίας-σύνταξης	Λύσεις των ασκήσεων	Σύνδεσμοι-Άσκηση
Λεξιλόγιο ενοτήτων		Μόρια-Άσκηση
		Αριθμητικά-Ασκήσεις
		Επιφωνήματα-Άσκηση
		Σχηματισμός λέξεων-ασκήσεις
		Φωνητική-Ασκήσεις
		Επαναληπτικές ασκήσεις
		Λύσεις των ασκήσεων
		Ευρετήριο

Το Β΄ Μέρος του κάθε τόμου περιλαμβάνει κανόνες Μορφολογίας και Συντακτικού (βλ. πίν. 2). Τα βιβλία συνοδεύονται από CDs. Όπως προκύπτει από τη μελέτη του πίνακα 2, στο Β΄ Μέρος η διδασκαλία της Μορφολογίας και της Σύνταξης ακολουθεί, σε γενικές γραμμές τη διάταξη των σχολικών βιβλίων. Τα παραδείγματα υποστηρίζουν τα κείμενα και κατ' αυτόν τον τρόπο συντελούν στην εμπέδωση της νέας γνώσης.

5. Έννοιες και αξίες

Με στόχο να ανιχνεύσουμε τα μηνύματα του πομπού προς το δέκτη μελετήσαμε τα κείμενα που περιλαμβάνονται στα βιβλία και των τριών επιπέδων και καταλήξαμε στις παρακάτω έννοιες και αξίες, που απαντούν με μεγαλύτερη συχνότητα. Αυτές, όπως θεματικά και κατά κείμενο συναντήθηκαν είναι: Φιλία (παρέα, φιλοξενία, σε οικογενειακό και φιλικό επίπεδο) Ευγένεια, Αγάπη, Συνέπεια, Διάλογος-Ομάδα, Ελλάδα (όλα τα σχετικά με την Ελλάδα, όπως γλώσσα, ονόματα και επώνυμα, τόποι και περιοχές, ιστορία, μυθολογία κτλ.), Ξένες χώρες (όλα όσα αναφέρονται σε ξένες χώρες, όπως γλώσσα, ονόματα και επώνυμα, τόποι κτλ.), Γιορτές (εθνικές, ορθόδοξες χριστιανικές, ονομαστικές, γενέθλια, διεθνείς¹⁷, ευχές κτλ.), Κοινωνικά γεγονότα (βάπτιση, αρραβώνας, συνοικέσια, γάμος, δώρα, κηδεία), Επαγγέλματα-Σπουδές (όσα αφορούν και στις τρεις βαθμίδες εκπαίδευσης), Εκπαίδευση (Πανεπιστήμιο, Σχολείο), Δημόσιες Υπηρεσίες (Τράπεζες, Εφορία, ΔΕΗ, ΕΥΔΑΠ, ΟΤΕ, Νοσοκομεία κτλ.),

¹⁷ Διεθνείς γιορτές, όπως η Πρωτομαγιά κτλ. απαντούν συνολικά τρεις φορές.

Υγεία-Ασθένεια, Τύπος-ΜΜΕ (περιοδικός, ημερήσιος, βιβλία, εκδότες κτλ.), Τεχνολογία, Χρήματα (οικονομία, πλούτος, φτώχεια, δαπάνες, καταναλωτικά αγαθά), Εξοπλισμός σπιτιού (διακόσμηση κτλ.), Ενδυμασία (κοσμήματα αξεσουάρ κτλ.), Καταστήματα (γραφεία, επιχειρήσεις, ιατρεία κτλ.), Εργασία (απασχόληση-ανεργία), Κατοικία (σπίτι, διαμέρισμα, μετακόμιση, ενοίκιο), Οικογένεια-Συγγενείς, Διατροφή (δίαιτα, φαγητά, ποτά κτλ.), Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (τρένο, λεωφορείο, πλοίο, αεροπλάνο), ΙΧ αυτοκίνητα-Μηχανές, Διασκέδαση (εκδρομές, τουρισμός, κινηματογράφος, θέατρο, συναυλίες, εκθέσεις, TV, βίντεο, φεστιβάλ κτλ.), Παραβατική συμπεριφορά (κλοπές-διαρρήξεις-ναρκωτικά-παραβάσεις ΚΟΚ κτλ.), Περιβάλλον-Οικολογία και Αθλητισμός-σπορ.

Στο Γ' επίπεδο, επειδή τίγονται θέματα επιστημονικά και κοινωνικά, και διαφοροποιείται η δομή του βιβλίου, κρίναμε σκόπιμο να συμπεριλάβουμε και τις νέες έννοιες που προέκυψαν. Αυτές είναι οι εξής: Πολιτειακοί θεσμοί, Οργανώσεις (διεθνείς και Ελληνικές), Ελευθερία-Σκλαβιά, Ειρήνη-Πόλεμος.

6. Ανάλυση δεδομένων

Πίνακας 3: Συχνότητα εμφάνισης εννοιών σε ποσοστιαίες μονάδες

Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλινοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους	Α' Επίπεδο N	%	Β' Επίπεδο N	%	Γ' Επίπεδο N	%
Φιλία	58	3.4	51	3.0	29	1.6
Ευγένεια	38	2.2	18	1.1	4	0.2
Αγάπη	21	1.2	21	1.2	15	0.9
Συνέπεια	11	0.6	2	0.1	-	-
Διάλογος-ομάδα	25	1.4	32	1.9	13	0.7
Ελλάδα	166	10.0	157	9.3	248	14.1
Ξένες χώρες	60	3.6	36	2.1	112	6.4
Γιορτές	63	3.7	92	5.4	31	1.8
Κοινωνικά γεγονότα	26	1.6	12	0.7	18	1.0
Επαγγέλματα-σπουδές	59+16+16 =91	5.4	93+25+34 =152	9.0	63+13+11 =87	5.0
Εκπαίδευση	27+24=51	3.0	6+19=25	1.4	34+12=46	2.7
Δημόσιες υπηρεσίες	29	1.7	38	2.3	73	4.1
Υγεία-Ασθένεια	10	0.6	28	1.7	128	7.3
Τύπος	56	3.3	27	1.6	35	2.0
Τεχνολογία	32	1.8	48	2.9	36	2.0
Χρήματα	87	5.1	97	5.8	127	7.3
Εξοπλισμός σπιτιού	37	2.2	85	5.0	21	1.2
Ενδυμασία	43	2.4	59	3.5	35	2.0
Καταστήματα	88	5.1	41	2.4	33	2.0

Εργασία	51	3.0	39	2.3	34	2.0
Κατοικία	63	3.7	35	2.1	26	1.5
Οικογένεια-συγγενείς	53	3.1	55	3.2	44	2.5
Διατροφή	176	10.2	229	13.6	81	4.6
Συγκοινωνία	33	2.0	20	1.2	12	0.7
Ι.Χ. αυτοκίνητα-μηχανές	26	1.5	15	0.9	17	1.0
Διασκέδαση	217	13.0	132	7.8	78	4.4
Παραβατική Συμπεριφορά	16	1.0	8	0.5	66	3.8
Περιβάλλον	15	0.8	68	4.0	167	9.5
Αθλητισμός	59	3.4	68	4.0	16	0.9
Πολιτειακοί θεσμοί	-	-	-	-	45	2.3
Παγκοσμιοποίηση	-	-	-	-	11	0.6
Οργανισμοί-Οργανώσεις διεθνείς και ελληνικές	-	-	-	-	21	1.2
Ελευθερία-Σκλαβιά (πόλεμος-ανταγωνισμός-ειρήνη-αφοπλισμός	-	-	-	-	48	2.7
Σύνολο	1701	100	1690	100	1757	100

Πίνακας 4: Συγκεντρωτικός πίνακας συχνότητας εμφάνισης εννοιών σε ποσοστιαίες μονάδες

Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλιννοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους	Α΄, Β΄ Γ΄ Επίπεδο Ν	%
Φιλία	138	2.7
Ευγένεια	60	1.2
Αγάπη	57	1.1
Συνέπεια	13	0.3
Διάλογος-ομάδα	70	1.4
Ελλάδα	571	11.0
Ξένες χώρες	208	4.0
Γιορτές	186	3.6
Κοινωνικά γεγονότα	56	1.1
Επαγγέλματα-σπουδές	330	6.4
Εκπαίδευση	122	2.4
Δημόσιες υπηρεσίες	140	2.7
Υγεία-Ασθένεια	166	3.3
Τύπος	118	2.3
Τεχνολογία	116	2.3
Χρήματα	311	6.0
Εξοπλισμός σπιτιού	143	2.8
Ενδυμασία	137	2.7
Καταστήματα	162	3.1
Εργασία	124	2.4
Κατοικία	124	2.4
Οικογένεια-συγγενείς	152	3.0
Διατροφή	486	9.4
Συγκοινωνία	65	1.3
Ι.Χ. αυτοκίνητα-μηχανές	58	1.1
Διασκέδαση	427	8.3
Παραβατική Συμπεριφορά	90	1.7
Περιβάλλον	250	4.8
Αθλητισμός	143	2.7

Πολιτειακοί θεσμοί	45	0.9
Παγκοσμιοποίηση	11	0.2
Οργανισμοί-Οργανώσεις διεθνείς και ελληνικές	21	0.4
Ελευθερία-Σκλαβιά (πόλεμος-ανταγωνισμός-ειρήνη-αφοπλισμός)	48	1.0
Σύνολο	5148	100

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω οι έννοιες και οι αξίες παρουσιάζονται πολυεπίπεδα. Οι συγγραφείς των κειμένων στα επίπεδα Α' και Β' τις παρουσιάζουν με την πρωταρχική σημασία τους, ενώ στο Γ' επίπεδο χρησιμοποιούν και τη μεταφορική τους έννοια. Αρκετές φορές χρησιμοποιούν την τεχνική της φωτοσκίασης, με την αναφορά στις αρνητικές έννοιες, για να φωτίσουν τις θετικές και να τις προβάλουν. Γι' αυτό και τις καταμετρήσαμε όλες.

Τέλος συνδυάζοντας την ποιοτική με την ποσοτική ανάλυση (περιεχόμενο και σχετική συχνότητα) παρατηρούμε ότι: Η Φιλία, η Παρέα και η Φιλοξενία υποκαθιστούν πολλές φορές την κοινωνική πρόνοια και τις εντεταλμένες υπηρεσίες σε θέματα άμεσων αναγκών

Η Ευγένεια περιλαμβάνει τρόπους καλής συμπεριφοράς, αν και πολλές φορές η έννοια υποδηλώνει υπακοή που φτάνει στα όρια της υποταγής

Η Αγάπη περιορίζεται μεταξύ των συγγενών και φίλων, αρκετές φορές με τη σημασία της εξυπηρέτησης σε συγγενικά ή φιλικά πρόσωπα, χωρίς να είναι φορτισμένη συναισθηματικά

Η Συνέπεια αφορά, κυρίως, στα ραντεβού χωρίς ηθική βαρύτητα

Ο διάλογος και η συγκρότηση σε Ομάδες συναντάται και εφαρμόζεται σε όλες σχεδόν τις ασκήσεις εθίζοντας τους μαθητές στη συνεργασία

Η χρήση της έννοιας Ελλάδα είναι ιδιαίτερα εντυπωσιακή. Οι συχνές επαναλήψεις ελληνικών ονομάτων, επωνύμων, τοπωνυμίων, οι αναφορές στην ιστορία, τη μυθολογία, τα ήθη και τα έθιμα, αν και είναι δικαιολογημένες ως ένα βαθμό, εφόσον διδάσκεται η ελληνική γλώσσα με σκοπό την πιστοποίηση της ελληνομάθειας, εν τούτοις δημιουργούν την αίσθηση της επιβολής του έθνους στους άλλους

Η αναφορά στις Ξένες χώρες παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Συγκεκριμένα, αναφέρονται οι χώρες που δεχόντουσαν τους Έλληνες μετανάστες, όπως η Γαλλία, η Σουηδία, οι ΗΠΑ, η Αγγλία, η Ρωσία κτλ., ενώ δεν αναφέρονται οι χώρες προέλευσης

των μεταναστών¹⁸ που δεχόμαστε. Το ίδιο συμβαίνει και με τα κύρια ονόματα και επώνυμα, που θυμίζουν ως επί το πλείστον Αγγλία και Αμερική. Άξιο παρατήρησης είναι το σημαντικό έλλειμμα διαπολιτισμικότητας και αξιοποίησης προσωπικών βιωμάτων (θρησκευτικών, πολιτισμικών κτλ.) των μαθητών

Οι γιορτές και τα Κοινωνικά γεγονότα αφορούν σε θέματα της ορθόδοξης Χριστιανικής θρησκείας, σε ελληνικά ιστορικά γεγονότα ή σε ελληνικές παραδόσεις, ήθη και έθιμα, χωρίς αναφορές ή συγκρίσεις με άλλα δόγματα ή θρησκείες.

Τα Επαγγέλματα που αναφέρονται απαιτούν σε ποσοστό 65.1% πανεπιστημιακή εκπαίδευση, το 16.4% απολυτήριο Λυκείου και το 18.5% απολυτήριο υποχρεωτικής εκπαίδευσης στο σύνολο των επαγγελμάτων

Η Εκπαίδευση των προσώπων που αναφέρονται στα βιβλία, έχει πανεπιστημιακή μόρφωση σε ποσοστό 55%, και μόνο το 45% διαθέτει απολυτήριο Λυκείου ή Γυμνασίου

Οι Δημόσιες Υπηρεσίες καλύπτουν σε ικανοποιητικό βαθμό τις καθημερινές ανάγκες και υποχρεώσεις των μεταναστών

Η Υγεία καλύπτεται με αναφορές σε γιατρούς διαφόρων ειδικοτήτων, πολλές φορές ιδιαίτερα εξεζητημένες (Πλαστικός χειρουργός, κτηνίατρος, ψυχολόγος κτλ.), σε φάρμακα, ιατρικά εργαλεία, ασθένειες και άλλες συναφείς ορολογίες, χωρίς να γίνεται λόγος για δημόσια περίθαλψη

Η Οικογένεια παρουσιάζεται ιδιότυπα. Αν και καταγράφονται οι συγγενικοί βαθμοί, οι σχέσεις είναι τυπικές, απουσιάζει η έννοια της οικογενειακής συνοχής και η συνάντηση των μελών της περιορίζεται σε κοινωνικές εκδηλώσεις και γιορτές

Ο Τύπος εβδομαδιαίος και ημερήσιος, τα βιβλία, κυρίως, μυθιστορήματα ελληνικά ή ξένα, οι εκδότες και οι εκδοτικοί οίκοι, θεωρούμε ότι δεν αποτελούν βασική προτεραιότητα των οικονομικών μεταναστών

Η ορολογία η σχετική με τη σύγχρονη Τεχνολογία δημιουργεί έμμεσα την ανάγκη της εξοικείωσής τους μ' αυτή για λόγους ουσιαστικούς (ανεύρεση εργασίας, απασχόλησης κτλ.)

Τα Χρήματα και ο οικονομικός παράγοντας γενικά θίγονται πολύ επιφανειακά. Η διατύπωσή τους είναι ασαφής, αλλοπρόσαλλη και αόριστη, με αποτέλεσμα να μην

¹⁸ Στο γενικό σύνολο έχουμε δύο αναφορές στους παλιννοστούντες, μία αναφορά στην Αλβανία και δύο αναφορές σε Βαλκανικά κράτη.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

αποκτούν μέσα από τα βιβλία σαφή εικόνα του συσχετισμού της αμοιβής της εργασίας τους με το κόστος ζωής

Τα Καταστήματα, ο Εξοπλισμός σπιτιού, η Ενδυμασία και η κατοικία, όπως παρουσιάζονται, απαιτούν υψηλό κόστος ζωής με τις διαρκείς μετακομίσεις σε σπίτια, άνετα διαμερίσματα κτλ

Η Διατροφή που συνήθως γίνεται με έτοιμα φαγητά που στέλνονται στο σπίτι ή σε εστιατόρια και ταβέρνες μάλλον δημιουργεί αισθήματα μειονεκτικότητας παρά ικανοποιεί πραγματικές ανάγκες

Τα Μέσα Μαζικής Μεταφοράς, κατατοπίζουν τους μετανάστες για τις δυνατότητες που έχουν προκειμένου να κινηθούν στην πόλη ή να ταξιδέψουν, ενώ τα Ι.Χ. αυτοκίνητα, οι Μηχανές η υπερβολή στη Διασκέδαση και ο Αθλητισμός αφορούν σε ανθρώπους που έχουν λύσει το πρόβλημα επιβίωσης και έχουν πολύ ελεύθερο χρόνο να καλύψουν

Η Παραβατική Συμπεριφορά με την κρατική παρέμβαση και την αναφορά σε αόριστες ποινές υποδηλώνει ότι η Ελλάδα είναι κράτος δικαίου και δεν ανέχεται πάσης φύσεως παραβάτες

Η ευαισθητοποίηση για το Περιβάλλον, ο σεβασμός στη φύση και η εξοικονόμηση ενέργειας δηλώνουν ανώτερο πολιτισμικό επίπεδο και συνηθίζουν τους μετανάστες σε νέα νοοτροπία. Τέλος

Η αναφορά στους Πολιτειακούς θεσμούς, στην Παγκοσμιοποίηση, στους διεθνείς Οργανισμούς, στην Ελευθερία και στην Ειρήνη είναι αμελητέα εφόσον τα θέματα αυτά θίγονται στο Γ' επίπεδο χωρίς προηγούμενη προετοιμασία και δυνατότητα αφομοίωσης.

7. Διαπιστώσεις

Τα βιβλία, με την επικοινωνιακή μέθοδο που εφαρμόζουν, μολονότι οι συνθήκες επικοινωνίας είναι πλαστές και οι διάλογοι τεχνητοί και αφύσικοι, πέτυχαν σε γενικές γραμμές το στόχο τους, αν κρίνουμε από τους 1330 ξένους που πιστοποιήθηκαν στο διάστημα αυτό από το ΙΔΕΚΕ. Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι η μη αξιοποίηση της βιωμένης εμπειρίας, μιας βασικής αρχής της επικοινωνιακής μεθόδου, λειτουργεί αποστασιοποιητικά για το μαθητή και διεκπεραιωτικά για τον εκπαιδευτικό.

Όπως προκύπτει από τους πίνακες, οι αξίες που καταγράψαμε είναι πάρα πολλές και απαντούν με μικρή συχνότητα, με αποτέλεσμα να μην είναι εύκολα αφομοιώσιμες

από τους μαθητές-ξένους. Ακόμη, αρκετές από αυτές, παρά τη σπουδαιότητά τους, εντοπίζονται με ιδιαίτερα μικρή συχνότητα και, στην πλειονότητά τους, με αφηρημένο, συγκεκριμένο και ασαφές ιδεολογικό ένδυμα. Μεγάλο μέρος της ύλης και των τριών βιβλίων αναφέρεται στην ελληνική κοινωνική και οικονομική πρακτική με τρόπο επιφανειακό, ασαφή και αόριστο.

Προκειμένου, όμως, να δώσουμε το στίγμα των Βιβλίων, για λόγους μεθοδολογικούς, παρόλο που πολλές κατηγορίες αλληλεπικαλύπτονται, ομαδοποιήσαμε τις έννοιες και αξίες και αθροίσαμε τα ποσοστά τους. Έτσι, καταλήξαμε στις εξής κατηγορίες:

Επίπεδο διαβίωσης: Οι αξίες που το συγκροτούν είναι τα χρήματα, η εργασία, το περιβάλλον, η κατοικία, ο εξοπλισμός κατοικίας, το επάγγελμα, η διατροφή, η υγεία, η τεχνολογία, η ενδυμασία, τα καταστήματα, η διασκέδαση, ο αθλητισμός, η συγκοινωνία και τα Ι.Χ. αυτοκίνητα. Παρατηρούμε ότι παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη συχνότητα (ποσοστό 59%), όπως είναι αναμενόμενο, εφόσον απευθύνονται σε νεοεγκατεστημένους κατοίκους και τυπικά, τουλάχιστον, αναφέρονται στις καθημερινές ανάγκες επιβίωσης.

Ιδεολογία: Τα κριτήρια που την ανιχνεύουν, εκτός από το βασικό της γλώσσας, είναι η Ελλάδα σε αντιδιαστολή με τις ξένες χώρες, οι πάσης φύσεως γιορτές με τους συμβολισμούς τους, τα κοινωνικά γεγονότα, η εκπαίδευση, ο τύπος και η οικογένεια. Αυτά απαντούν σε ποσοστό 32,6%.

Συναισθηματική ζωή: Οι αξίες που την συνιστούν είναι η φιλία, η ευγένεια, η αγάπη, η συνέπεια, η συνεργασία και η αρνητική αξία της παραβατικής συμπεριφοράς. Αυτές, σε ποσοστό μόνον 8,4%, υποδηλώνουν έντονο συναισθηματικό έλλειμμα.

Με βάση τα παραπάνω καταλήγουμε ότι η γενική εικόνα των βιβλίων και η ατμόσφαιρα που αποπνέουν διακρίνεται από έλλειψη συναισθημάτων, με αποτέλεσμα τα βιβλία αυτά να είναι ψυχρά και απρόσωπα. Ο τρόπος ζωής που αποτυπώνουν καλύπτει ένα ευρύ φάσμα εννοιών και ανταποκρίνεται σε μια μικρή ομάδα μεταναστών, αυτή των ξένων. Οι υπόλοιποι, οικονομικοί, ως επί το πλείστον, μετανάστες, δεν έχουν περιθώρια μιας τόσο ελιτίστικης και υψηλού βιοτικού επιπέδου ζωής εφόσον άμεση και επιτακτική προτεραιότητά τους είναι η κάλυψη των πρωταρχικών βιοτικών αναγκών τους.

Επίσης, ο ιδεολογικός προσανατολισμός των βιβλίων, με τις συχνές αναφορές στην Ελλάδα και την κουλτούρα της, στις γιορτές εν γένει, στα ήθη, έθιμα στις παραδόσεις της, καθώς και στην ιστορία, μυθολογία και λογοτεχνία της, είναι ιδιαίτερα εμφανής. Τέλος, η διδασκαλία τους αποσκοπεί συνειδητά ή ασυνείδητα στην κατασκευή μιας νέας πολιτισμικής ταυτότητας στους μετανάστες για να τους ενσωματώσει με ποικίλους μηχανισμούς στη νεοελληνική κοινωνική πραγματικότητα, όσο γίνεται ευκολότερα.

Βιβλιογραφία

Γιοβάννη-Σιαφάρη Ε., 2002. Εκπαιδευτική Πολιτική και Αρχαία Ελληνικά κατά την περίοδο της Συνταγματικής Μοναρχίας. Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Δεμίρη-Προδρομίδου, Ε., Καμαριανού-Βασιλείου, Ρ. (2002). Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλινοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους, Α΄ Επίπεδο. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δεμίρη-Προδρομίδου, Ε., Καμαριανού-Βασιλείου, Ρ. (2002). Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλινοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους, Β΄ Επίπεδο. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Δεμίρη-Προδρομίδου, Ε., Καμαριανού-Βασιλείου, Ρ. (2002). Νέα Ελληνικά για Μετανάστες, Παλινοστούντες, Πρόσφυγες και Ξένους, Γ΄ Επίπεδο. Αθήνα: Μεταίχμιο.

Κατρβέσης, Ν.Κ. 2004. Κοινωνιολογική Θεωρία: Σύγχρονα Ρεύματα της Κοινωνιολογικής Σκέψης. Αθήνα: Gutenberg.

Κυριαζή, Ν. 1998. Η κοινωνιολογική Έρευνα: Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Χατζηθεοχάρους-Κουλουρίδου, Π. 2004. Ο Θεσμός της Προίκας στην Κύπρο κατά τον 20ό Αιώνα (1920-1974): Από την Αγροτική στην Αστική Κοινωνία. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Αθηνών, ΠΤΔΕ.

Bardin L., 1977. *L'Analyse de Contenu*. Paris : PUF.

Bourdieu, P. 1984. *Choses Dites*. Paris : Minit.

Bourdieu, P. 1995. *Κοινωνιολογία της Παιδείας*. Αθήνα: Καρδαμίτσα-Δελφίνι.

Choppin, A. 1989. *Le Pouvoir et les Livres Scolaires aux XIXe Siecle*. Les Commissions d' Examen des Livres Elementaires et Classiques 1802-1875. These de 3e, cycle, Universite Paris I.

Holsti, O. R. 1977. *Content Analysis for the Social Sciences and Humanities*. London.

Le Goff-Norra, P. 1974. *Faire de l' Histoire II Nouvelles Approches*, vol. 1-3. Paris: Gallimard.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Mucchielli, R. 1979. *L' Analyse de Contenu des Documents et des Communications : Application Pratique*. Paris : Entreprise moderne d' edition.

Panofsky, E. 1967. *Architecture Gothique et Pensée Scolastique*. Paris : Minuit.

Weber, R. 1990. *Basic Content Analysis*. London: Sage.

www.chiosnews.gr «Παράγοντες ανάπτυξης οι ξένοι μετανάστες στην Ελλάδα» εφ. *Καθημερινή*, 31-08-2003.

Η Διδασκαλία της Ελληνικής Γλώσσας (ως πρώτης/μητρικής, δεύτερης/ξένης)

4 -6 Σεπτεμβρίου 2009

Νυμφαίο Φλώρινας

Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας
Τμήμα Νηπιαγωγών
Εργαστήριο Γλώσσας και Προγραμμάτων
Γλωσσικής Διδασκαλίας